ỨNG DỤNG THUẬT TOÁN HỌC MÁY TRONG ƯỚC LƯỢNG MÔ HÌNH SUY HAO TRUYỀN SÓNG DẢI SÓNG MILIMET

Đinh Văn Linh[1], Đỗ Cao Khánh[1], Vũ Thanh Quang[2], Vũ Văn Yêm[2*]

Tóm tắt: *Trong bài báo này, chúng tôi sẽ phát triển và ứng dụng thuật toán trong Học máy đó là Hồi quy tuyến tính và thuật toán K-Nearest Neighbor để dự đoán mô hình suy hao truyền sóng dải sóng milimet. Dữ liệu mô phỏng thu được từ phần mềm Wireless Insite, với kịch bản một máy phát và nhiều máy thu được đặt nhẫu nhiên tại các vị trí trong tầm nhìn thẳng (Line-of-Sight) và không trong tầm nhìn thẳng (Non-line-of-sight). Phương pháp đề xuất được áp dụng để cải thiện và điều chỉnh mô hình suy hao truyền sóng tần số 28 GHz và 38 GHz tại khu đô thị Times City và trường THPT Nguyễn Huệ. Kết hợp cả hai thuật toán này vào việc xây dựng mô hình suy hao truyền sóng dải sóng milimet cho kết quả phù hợp khi so sánh với kết quả 3GPP và NYU Wireless, từ đó giúp cải thiện kết quả tối ưu mô hình suy hao truyền sóng.*

Từ khóa: K-Nearest Neighbor; Hồi quy tuyến tính; Gradient Descent; 5G; Dải sóng milimet; Mô hình suy hao.

1. MỞ ĐẦU

Hệ thống thông tin di động 5G sử dụng dải sóng milimet đang được rất nhiều công ty cũng như các nhà nghiên cứu quan tâm. Trong hệ thống 5G, giao diện vô tuyến đặc biệt là băng tần sử dụng có nhiều thách thức cần phải giải quyết. Qua nhiều nghiên cứu, dải sóng milimet với tần số 28 GHz và 38 GHz đang là những tần số tiềm năng cho hệ thống 5G.

Dự đoán mô hình suy hao truyền sóng trong kênh sóng milimet (mmWave) rất quan trọng cho việc thiết kế hệ thống và ước lượng vùng phủ sóng và dung lượng mạng không dây siêu băng rộng [1, 2]. Mô hình suy hao truyền sóng dải tần số 28 GHz và 73 GHz đã công bố dựa trên tập dữ liệu thí nghiệm tại thành phố New York sử dụng kết hợp cả hai mô hình truyền thống, đó là, mô hình tham chiếu theo không gian tự do Close-in và mô hình hồi quy bình phương tối thiểu Floating-intercept để dự đoán mô hình suy hao truyền sóng cho hai dạng Line-of-Sight (LOS) và Non-Line-of-Sight (NLOS) [3].

Học máy là một phương pháp dựa vào tập dữ liệu mở lớn và kiến trúc mô hình linh hoạt để đưa ra dự đoán. Gần đây, Học máy được sử dụng rộng rãi trong nhiều lĩnh vực như xe tự lái, khai thác dữ liệu, nhận dạng giọng nói,… Học máy có thể được phân thành hai loại là học giám sát và học không giám sát, phụ thuộc vào mẫu dữ liệu có nhãn hoặc không. Đối với dự đoán suy hao, đây là vấn đề hồi quy giám sát, vì vậy, nó có thể được giải quyết bằng thuật toán học máy giám sát như mạng nơ ron nhân tạo, hồi quy vectơ hỗ trợ, và cây quyết định. Nghiên cứu đã chỉ ra rằng, mô hình dựa vào học máy chính xác hơn mô hình thực nghiệm và hiệu quả tính toán lớn hơn so với mô hình xác định [4, 5]. Trong bài báo này, chúng tôi nghiên cứu và đề xuất hai thuật toán học máy cho mô hình suy hao có tên là Hồi quy tuyến tính và K-Nearest Neighbor (KNN). Thuật toán Hồi quy tuyến tính thường được dùng để dự đoán biến phụ thuộc (Y) vào biến độc lập (X) trong trường hợp mô hình là một hàm tuyến tính, trong khi đó, thuật toán KNN sử dụng trung bình trọng số của k điểm gần nhất, trọng số được tính bằng nghịch đảo khoảng cách của chúng, thuật toán này sử dụng những đặc tính tương tự nhau để dự đoán giá trị của bất kì điểm dự liệu mới nào.

Bài báo này được phân bố theo các phần sau. Phần 2 mô tả mô hình suy hao truyền sóng dải sóng milimet và bước thực hiện dự đoán mô hình suy hao dựa vào thuật toán Hồi quy tuyến tính và K-Nearest Neighbor đối với dữ liệu thu thập từ mô hình mô phỏng khu vực truyền sóng. Phần 3 là một số kết quả đạt được sau khi mô phỏng mô hình truyền sóng tần số 28 GHz và 38 GHz tại khu vực khu đô thị Times City và Trường THPT Nguyễn Huệ áp dụng các thuật toán Học máy đã đề xuất. Kết quả sẽ so sánh với kết quả của 3GPP và NYU Wireless. Cuối cùng, một vài kết luận nêu ra ở phần 4.

2. MÔ HÌNH SUY HAO TRUYỀN SÓNG VÀ ỨNG DỤNG THUẬT TOÁN HỌC MÁY ĐỂ XÂY DỰNG MÔ HÌNH SUY HAO TRUYỀN SÓNG DẢI SÓNG MILIMET

2.1. Mô hình suy hao truyền sóng dải sóng milimet

Mô hình suy hao truyền sóng tại một khoảng cách d (m) được ước lượng bằng cách sử dụng mô hình tham chiếu theo không gian tự do Close-in (CI) như sau [6]:

$$PL[\text{dB}](d) = 20\log_{10}\frac{4\pi d_0}{\lambda} + 10\bar{n}\log_{10}\frac{d}{d_0} + X_\sigma (d > d_0) \quad (1)$$

Trong đó, d_0 là khoảng cách tham chiếu không gian tự do, λ (m) bước sóng mang, $\bar{n}$ số mũ suy hao phụ thuộc vào môi trường truyền sóng, X_σ biến xác suất ngẫu nhiên thể hiện hiệu ứng bóng dâm với giá trị trung bình 0 dB và độ lệch chuẩn σ, d (m) khoảng cách Tx-Rx. Trong nghiên cứu này, tác giả chọn khoảng cách tham chiếu $d_0 = 1\text{m}$.

Mô hình Floating-intercept (FI) đang được sử dụng trong một số tiêu chuẩn như 3GPP và WINNER II, công thức biểu diễn như sau [3]:

$$PL[\text{dB}](d) = \alpha + 10\beta\log_{10}(d) + X_\sigma \quad (2)$$

Trong đó, α tham số đánh chặn, β tham số phụ thuộc khoảng cách, X_σ biến xác suất ngẫu nhiên thể hiện hiệu ứng bóng râm với giá trị trung bình 0 dB và độ lệch chuẩn σ, d (m) khoảng cách Tx-Rx.

Tần số sóng milimet, với bước sóng nhỏ và rất nhạy cảm với điều kiện LOS hay NLOS, do đó, NYU Wireless đã đề xuất việc kết hợp cả hai mô hình trên với nhau để cải thiện độ chính xác của mô hình suy hao truyền sóng, bằng cách sử dụng mô hình CI cho LOS (cả NLOS) và FI cho NLOS.

Từ dạng mô hình suy hao truyền sóng trên có thể thấy các công thức suy hao truyền sóng có dạng đường thẳng tuyến tính và phụ thuộc vào khoảng cách giữa Tx-Rx. Với dạng mô hình đơn giản như vậy, tác giả đề xuất hai thuật toán đơn giản nhất trong Học máy nhưng rất hiệu quả trong các trường hợp tập dữ liệu và mô hình có độ phức tạp thấp đó là thuật toán Hồi quy tuyến tính và thuật toán K-Nearest Neighbor.

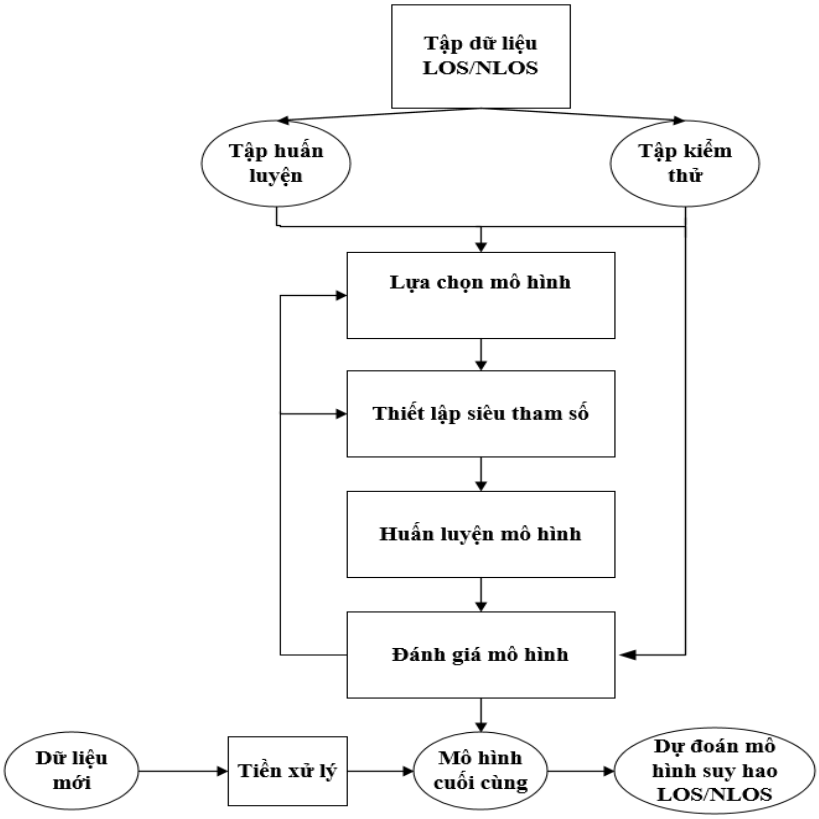
2.2. Thuật toán Hồi quy tuyến tính

Hồi quy tuyến tính là phương pháp thống kê để hồi quy dữ liệu với biến phụ thuộc có giá trị liên tục trong khi biến độc lập có thể có một trong hai giá trị liên tục hoặc giá trị phân loại. Khi sử dụng hồi quy tuyến tính, mục tiêu là tìm được một đường thẳng có thể tạo được sự phân bố gần nhất với hầu hết các điểm, do đó, điều quan trọng nhất là giảm khoảng cách (sai số) của các điểm dữ liệu đến đường thẳng đó, có nghĩa là cần phải làm cho sai số dự đoán nhỏ nhất tại tất cả các cặp dữ liệu đầu vào, đầu ra.

Để phân tích hồi quy có kết quả gần đúng nhất thì không thể thiếu các phương tiện tối thiểu. Để dự đoán mô hình suy hao truyền sóng theo khoảng cách, tác giả đề xuất sử dụng hồi quy tuyến tính với phương tiện tối thiểu Minimum Mean Squared Error (MMSE) cho mô hình Close-in (CI) và Least Square Error (LSE) với mô hình Floating-intercept (FI).

Nghiệm của bài toán hồi quy tuyến tính chính là giá trị để các hàm tối thiểu đạt giá trị nhỏ nhất, cách đơn giản nhất là giải phương trình đạo hàm hàm tối thiểu bằng 0. Để giải quyết vấn đề sai số dự đoán nhỏ nhất này, ta đi giải bài toán tìm giá trị nhỏ nhất của hàm tối thiểu bằng cách dùng thuật toán Gradient Descent.

Từ những nghiên cứu lý thuyết trên, tác giả đề xuất quá trình thực hiện xử lý tập dữ liệu LOS và NLOS để dự đoán mô hình suy hao truyền sóng sử dụng thuật toán Hồi quy tuyến tính như sơ đồ Hình 1 với các bước thực hiện dưới đây:

Hình 1. *Sơ đồ dự đoán mô hình suy hao truyền sóng sử dụng cho cả hai thuật toán.*

Bước 1: Đầu tiên, tập dữ liệu LOS/NLOS sẽ được chia thành hai tập con với tỷ lệ tập huấn luyện 80%, tập kiểm thử 20%.

Bước 2: Lựa chọn mô hình Hồi quy tuyến tính.

Bước 3: Thiết lập siêu tham số bằng cách tăng tốc độ học cho mô hình.

Bước 4: Khi huấn luyện mô hình sẽ thực hiện tối ưu hàm mất mát bằng thuật toán Gradient Descent để tìm sai số dự đoán nhỏ nhất.

Bước 5: Đánh giá độ chính xác của mô hình.

Bước 6: Mô hình suy hao truyền sóng LOS/NLOS tối ưu cuối cùng.

2.3. Thuật toán K-Nearest Neighbor

Thuật toán Nearest-Neighbor sử dụng những quan sát trong tập huấn luyện T ở không gian đầu vào x để tạo ra $\hat{Y}$. Đặc biệt, với k điểm lân cận nhất thì $\hat{Y}$ được xác định như sau [7]:

$$\hat{Y}(x)=\frac{1}{k}\sum_{x_i\in N_k(x)} y_i \tag{3}$$

Trong đó, $N_k(x)$ là lân cận của x được xác định bởi k điểm x_i gần nhất trong tập huấn luyện. Lân cận ở đây là một đại lượng, được tính theo khoảng cách. Vì vậy, cần tìm k điểm x_i có khoảng cách gần x nhất ở không gian dữ liệu đầu vào và sau đó tính trung bình cộng metric của chúng.

Khoảng cách được tính giữa điểm mới và mỗi điểm huấn luyện. Một số phương pháp tính khoảng cách như: khoảng cách Euclidean, khoảng cách Manhattan và khoảng cách Hamming. Đối với thuật toán này, tác giả đề xuất sử dụng tính khoảng cách giữa điểm mới và điểm huấn luyện theo khoảng cách Euclidean.

k điểm dữ liệu gần nhất được lựa chọn dựa vào khoảng cách vừa tính. Đây là quá trình xác định số điểm lân cận và có thể gán một giá trị với bất kì điểm khảo sát mới. Giá trị trung bình cộng metric của những điểm gần nhất vừa được chọn sẽ là dự đoán cuối cùng cho điểm mới này.

Quá trình thực hiện xử lý tập dữ liệu LOS và NLOS để dự đoán mô hình suy hao truyền sóng như sơ đồ Hình 1 với các bước thực hiện như sau:

Bước 1: Đầu tiên, tập dữ liệu LOS/NLOS sẽ được chia thành hai tập con với tỷ lệ tập huấn luyện 80%, tập kiểm thử 20%.

Bước 2: Lựa chọn mô hình K-Nearest Neighbor.

Bước 3: Thiết lập siêu tham số bằng cách tăng giá trị *k* từ 1 đến 19 (chỉ chọn các giá trị lẻ).

Bước 4: Khi huấn luyện mô hình, khoảng cách giữa điểm mới và mỗi điểm huấn luyện được tính theo khoảng cách Euclidean. *k* điểm dữ liệu gần nhất được lựa chọn dựa trên khoảng cách vừa được tính. Sau đó sẽ tính giá trị trung bình cộng của những điểm dữ liệu gần nhất này để đưa ra dự đoán cuối cùng cho điểm mới.

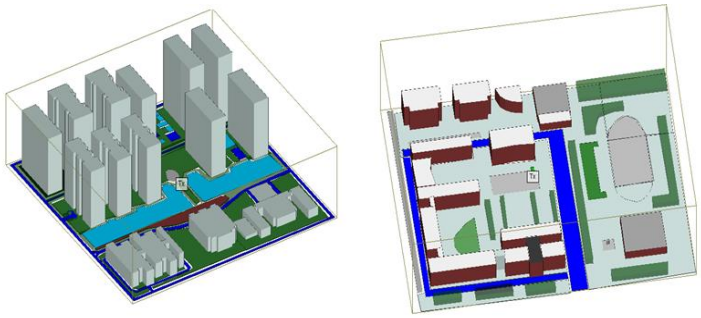
Bước 5: Lựa chọn giá trị *k* cho kết quả tối ưu tốt nhất.

Bước 6: Với giá trị *k* được lựa chọn ở bước 5, mô hình suy hao truyền sóng LOS/NLOS tối ưu cuối cùng được đưa ra.

3. KẾT QUẢ MÔ PHỎNG

3.1. Mô phỏng khu vực truyền sóng

Phần này sẽ mô phỏng truyền sóng tần số 28 GHz và 38 GHz tại khu đô thị Times City và khuôn viên trường THPT Nguyễn Huệ trên phần mềm Wireless Insite.

a) b)

Hình 2. *Mô hình mô phỏng môi trường truyền sóng khu vực.*
a) Khu đô thị Times City; b) Trường THPT Nguyễn Huệ.

Times City là khu đô thị hiện đại với sự kết hợp kiến trúc của nhiều nhà cao tầng. Trong khi đó, khuôn viên trường trường THPT Nguyễn Huệ có nhiều cây xanh, các tòa nhà của trường thấp, đây là một địa điểm phù hợp với một microcell tiêu chuẩn.

Quá trình mô phỏng được thực hiện theo các bước sau:

1. Xây dựng mô hình mô phỏng môi trường truyền sóng tại khu đô thị Times City (hình 2a) và trường THPT Nguyễn Huệ (hình 2b).
2. Đặt một máy phát có tần số lần lượt là 28 GHz và 38 GHz, công suất 35 dBm, chiều cao 7 m tại các khu vực mô phỏng.
3. Đặt ngẫu nhiên trong mô hình mô phỏng 40 điểm anten thu LOS và 40 điểm anten thu NLOS, các anten thu có chiều cao mặc định 1,5 m.

3.2. Kết quả dự đoán mô hình suy hao truyền sóng bằng hai thuật toán đề xuất

Sử dụng hai thuật toán đề xuất để xử lý tập dữ liệu thu được tại khu đô thị Times City và

trường THPT Nguyễn Huệ. Kết quả từng khu vực như sau:

Kịch bản 1: Tại khu đô thị Times City

Sử dụng thuật toán Hồi quy tuyến tính, kết quả đạt được ở bảng 1.

Bảng 1. *Kết quả dự đoán mô hình suy hao truyền sóng khu đô thị Times City sử dụng thuật toán Hồi quy tuyến tính.*

f(GHz)	Tx (m)	Rx (m)	LOS (Close-in)		NLOS (Close-in)		NLOS (Floating-intercept)		
			$(\bar{n})$	σ [dB]	$(\bar{n})$	σ [dB]	α [dB]	β	σ [dB]
28	7	1,5	1,81	7,47	3,58	43,06	85,49	2,49	43,04
38	7	1,5	1,84	7,03	3,63	45,38	96,63	2,16	45,36

Bảng 1 cho thấy, ở tần số 28 GHz và 38 GHz, giá trị số mũ suy hao trung bình trong điều kiện LOS lần lượt là 1,81 và 1,84, trong điều kiện NLOS là 3,58 và 3,63. Giá trị số mũ suy hao này rất hợp lý khi so sánh với mô hình lý thuyết (số mũ suy hao trong không gian tự do bằng 2 và 3-5 cho môi đô thị có hiệu ứng bóng dâm). Số mũ suy hao ở tần số 38 GHz lớn hơn so với tần số 28 GHz, điều này cho thấy rằng, tần số tăng lên làm cho số mũ suy hao cũng tăng theo. Độ lệch chuẩn trong mô hình CI do hiệu ứng bóng dâm có giá trị lớn. Kết quả trên có thể được biểu diễn bằng các phép tính sau:

Tần số 28 GHz:

$$PL_{28GHz}(\text{LOS})[\text{dB}](d) = 61,4 + 18,1\log_{10}(d) + X_\sigma(\sigma = 7,47\text{dB}) \quad (4)$$

$$PL_{28GHz}(\text{NLOS})[\text{dB}](d) = 61,4 + 35,8\log_{10}(d) + X_\sigma(\sigma = 43,06\text{dB}) \quad (5)$$

Tần số 38 GHz:

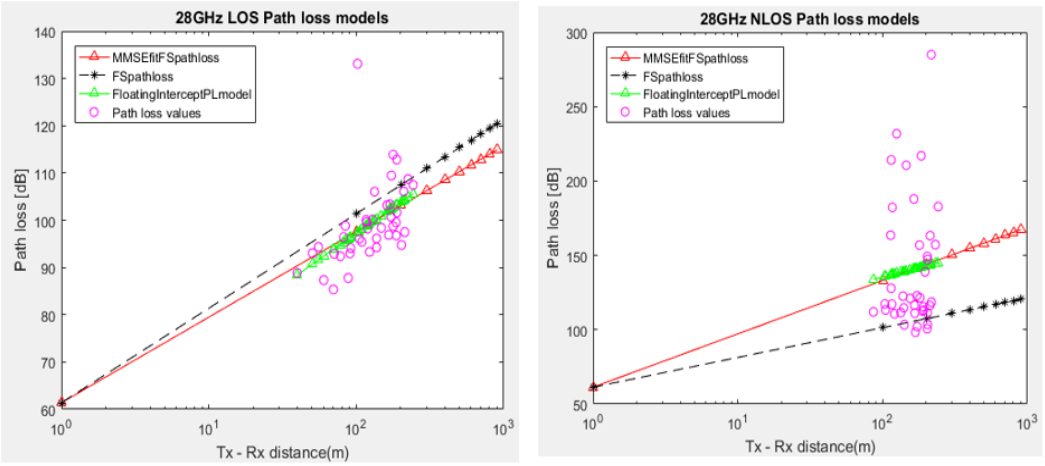
$$PL_{38GHz}(\text{LOS})[\text{dB}](d) = 64 + 18,4\log_{10}(d) + X_\sigma(\sigma = 7,03\text{dB}) \quad (6)$$

$$PL_{38GHz}(\text{NLOS})[\text{dB}](d) = 64 + 36,3\log_{10}(d) + X_\sigma(\sigma = 45,38\text{dB}) \quad (7)$$

Hơn nữa, kết quả cho mô hình FI(NLOS) tuy có giá trị độ lệch chuẩn σ còn lớn nhưng các giá trị α, β hợp lí. Vì vậy, trong giới hạn phạm vi đo, mô hình FI cho kết quả hợp lý. Mô hình FI(NLOS) cho cả hai tần số được biểu diễn theo phép tính sau:

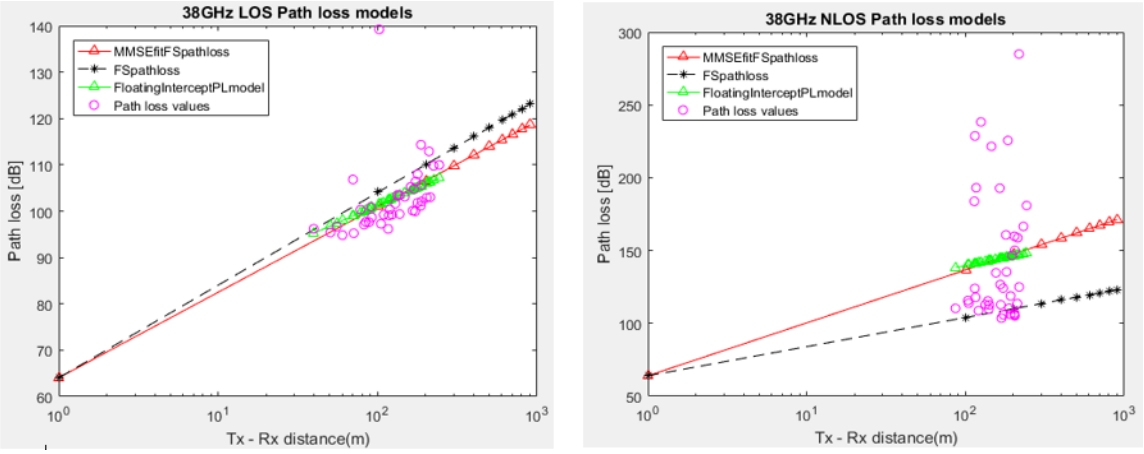
$$PL_{28GHz}(\text{NLOS})[\text{dB}](d) = 85,49 + 24,9\log_{10}(d) + X_\sigma(\sigma = 43,04\text{dB}) \quad (8)$$

$$PL_{38GHz}(\text{NLOS})[\text{dB}](d) = 96,63 + 21,6\log_{10}(d) + X_\sigma(\sigma = 45,36\text{dB}) \quad (9)$$

Hình 3. *Mô hình suy hao truyền sóng tần số 28 GHz cho LOS và NLOS với chiều cao anten phát 7 m, công suất máy phát 35 dBm.*

Để hình dung rõ hơn kết quả ở bảng 1, kết quả được biểu diễn ở dạng đồ thị hình 3, hình 4. Dễ dàng thấy rằng, đường suy hao theo phép tính CI(LOS) của cả tần số 28 GHz và 38 GHz có độ dốc thấp hơn một chút so với đường suy hao theo phép tính không gian tự do, bởi vì số mũ suy hao mô hình không gian tự do là 2 còn mô hình CI lần lượt là 1,81 và 1,84. Trong trường hợp NLOS, đường suy hao của hai tần số dốc hơn rất nhiều so với đường suy hao không gian tự do vì số mũ suy hao trong trường hợp này là 3,58 cho 28 GHz và 3,63 cho 38 GHz. Ngoài ra, đồ thị còn cho thấy đường suy hao của mô hình FI(NLOS) có độ dốc tương đương mô hình CI và có đi qua rất nhiều điểm dữ liệu đo, điều này cho thấy, mô hình FI cho kết quả hợp lý với dữ liệu đo.

Hình 4. *Mô hình suy hao truyền sóng tần số 38 GHz cho LOS và NLOS với chiều cao anten phát 7 m, công suất máy phát 35 dBm.*

Với cùng dữ liệu mô phỏng trên, kết quả sử dụng thuật toán K-Nearest Neighbor ở bảng 2 và bảng 3.

Bảng 2. *Kết quả dự đoán mô hình suy hao truyền sóng tại khu đô thị Times City ở tần số 28 GHz sử dụng thuật toán KNN.*

Tx (m)	Rx (m)	k	LOS (Close-in)		NLOS (Close-in)		NLOS (Floating-intercept)		
			$(\bar{n})$	σ [dB]	$(\bar{n})$	σ [dB]	α [dB]	β	σ [dB]
7	1,5	1	1,81	14,20	3,58	31,54	804,45	-29,47	31,54
7	1,5	3	1,81	4,13	3,58	36,21	565,30	-20,06	36,21
7	1,5	5	1,81	3,85	3,58	29,10	295,61	-8,03	29,10
7	1,5	7	1,81	7,25	3,58	36,01	-142,53	14	36,01
7	1,5	9	1,81	9,06	3,58	29,04	213,91	-4,06	29,04
7	1,5	11	1,81	6,37	3,58	30,18	-907,96	52,66	30,18
7	1,5	13	1,81	7,02	3,58	22,02	1343,89	-60,41	22,02
7	1,5	15	1,81	10,73	3,58	15,20	1719,36	-79,13	15,20
7	1,5	17	1,81	5,20	3,58	7,58	1302,89	-57,86	7,58
7	1,5	19	1,81	3,95	3,58	15,74	-1209,4	67,95	4,69

Bảng 3. *Kết quả dự đoán mô hình suy hao truyền sóng tại khu đô thị Times City ở tần số 38 GHz sử dụng thuật toán KNN.*

Tx (m)	Rx (m)	*k*	LOS (Close-in)		NLOS (Close-in)		NLOS (Floating-intercept)		
			$(\bar{n})$	σ [dB]	$(\bar{n})$	σ [dB]	α [dB]	β	σ [dB]
7	1,5	1	1,84	11,61	3,63	19,63	908,08	-33,5	19,63
7	1,5	3	1,84	3,71	3,63	38,85	108,86	2,04	38,85
7	1,5	5	1,84	3,22	3,63	30,34	-205,35	16,55	30,34
7	1,5	7	1,84	2,97	3,63	34,59	-278,89	20,63	34,59
7	1,5	9	1,84	13,19	3,63	29,18	38,57	4,86	29,18
7	1,5	11	1,84	11,03	3,63	39,68	-281,06	20,50	39,68
7	1,5	13	1,84	2,65	3,63	32,52	161,93	-1,46	32,52
7	1,5	15	1,84	1,32	3,63	17,23	-1256,27	70,77	17,23
7	1,5	17	1,84	3,97	3,63	41,58	981,69	-41,2	41,58
7	1,5	19	1,84	1,92	3,63	13,40	1610,31	-74	13,40

Bảng 2, bảng 3 cho thấy, khi *k* thay đổi thì số mũ suy hao trong điều kiện LOS và NLOS của cả hai tần số 28 GHz và 38 GHz đều không thay đổi lần lượt là 1,81 cho LOS và 3,58 cho NLOS ở tần số 28 GHz; 1,84 cho LOS và 3,63 cho NLOS ở tần số 38 GHz. Kết quả số mũ suy hao này cũng không khác so với kết quả xử lý tập dữ bằng thuật toán Hồi quy tuyến tính. Tuy nhiên, có thể nhận thấy, giá trị độ lệch chuẩn trong điều kiện LOS và NLOS của mô hình CI thay đổi liên tục. Ví dụ như tại bảng 2 trong điều kiện LOS, tại *k*=1, 9, 15 giá trị độ lệch chuẩn đều lớn hơn 9 dB, có một số giá trị tại *k*= 3, 5, 19 lại đạt được giá trị độ lệch chuẩn nhỏ hơn 4 dB. Điều này là do tập dữ liệu LOS và NLOS thu được không đồng nhất, tồn tại cả điểm dữ liệu nhiễu mà thuật toán KNN phụ thuộc vào giá trị *k*, do đó, kết quả giá trị độ lệch chuẩn trong cả điều kiện LOS và NLOS của mô hình CI đạt được có sự thay đổi. Vì vậy, khi thực hiện thuật toán KNN, cần tìm ra giá trị *k* có kết quả tối ưu tốt nhất.

Đồ thị khảo sát sự biến thiên của giá trị độ lệch chuẩn vào giá trị *k* được biểu diễn ở hình 5 và hình 6. Do ảnh hưởng hiệu ứng bóng dâm nên độ lệch chuẩn của CI(NLOS) lớn hơn CI(LOS) và ở tần số 38 GHz cũng cho kết quả độ lệch chuẩn CI(NLOS) lớn hơn so với ở tần số 28 GHz. Hình 5a khi *k* tăng từ 1 đến 5 mô hình sẽ underfit, trong khi đó nó sẽ overfit khi *k* tăng từ 5 đến 19. Giá trị độ lệch chuẩn nhỏ nhất $\sigma = 3,85$ dB khi *k*=5, điều này có nghĩa rằng, đây là giá trị độ lệch chuẩn nhỏ nhất trong tất cả các dự đoán hay đây là điểm tối ưu độ lệch chuẩn của hàm suy hao. Do đó, suy hao truyền sóng ở khoảng cách *d*, số mũ suy hao $\bar{n} = 1,81$ được biểu diễn phép tính sau:

$$PL_{28GHz}(\text{LOS})[\text{dB}](d) = 61,4 + 18,1\log_{10}(d) + X_{\sigma}(\sigma = 3,85\text{dB}) \quad (10)$$

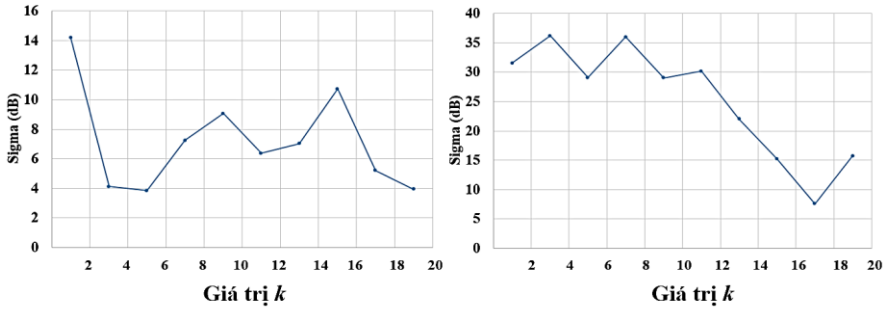
Tương tự trường hợp NLOS ở trên, Hình 5b cho thấy *k*=17 độ lệch chuẩn đạt giá trị nhỏ nhất $\sigma = 7,58$ dB. Phép tính của NLOS dưới đây:

$$PL_{28GHz}(\text{NLOS})[\text{dB}](d) = 61,4 + 35,8\log_{10}(d) + X_{\sigma}(\sigma = 7,58\text{dB}) \quad (11)$$

Ở tần số 38 GHz, hình 6 có thể tìm được mô hình tối ưu cho cả LOS và NLOS theo phép tính sau:

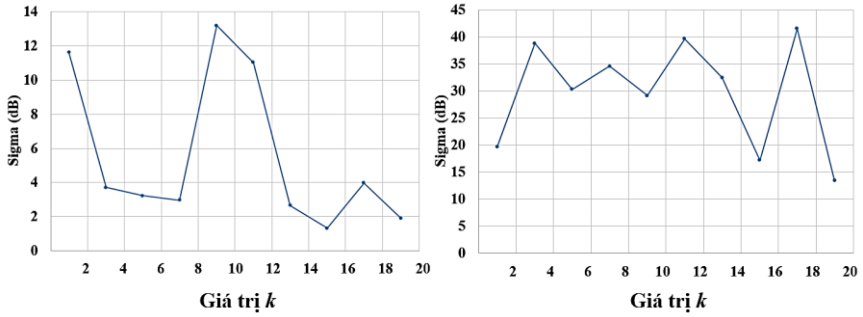
$$PL_{38GHz}(\text{LOS})[\text{dB}](d) = 64 + 18,4\log_{10}(d) + X_{\sigma}(\sigma = 1,32\text{dB}) \quad (\text{khi } k=15) \quad (12)$$

$$PL_{38GHz}(\text{NLOS})[\text{dB}](d) = 64 + 36,3\log_{10}(d) + X_{\sigma}(\sigma = 13,40\text{dB}) \ (\text{khi } k=19) \quad (13)$$

a) b)

Hình 5. *Sự phụ thuộc độ lệch chuẩn vào giá trị k ở tần số 28 GHz với các điều kiện: a) LOS, b) NLOS.*

a) b)

Hình 6. *Sự phụ thuộc độ lệch chuẩn vào giá trị k ở tần số 38 GHz với các điều kiện: a) LOS, b) NLOS.*

Kịch bản 2: Tại trường THPT Nguyễn Huệ.

Sử dụng thuật toán Hồi quy tuyến tính, kết quả đạt được như ở bảng 4.

Bảng 4. *Kết quả dự đoán mô hình suy hao truyền sóng tại trường THPT Nguyễn Huệ sử dụng thuật toán Hồi quy tuyến tính.*

f(GHz)	Tx (m)	Rx (m)	LOS (Close-in)		NLOS (Close-in)		NLOS (Floating-intercept)		
			$(\bar{n})$	σ [dB]	$(\bar{n})$	σ [dB]	α [dB]	β	σ [dB]
28	7	1,5	2,40	54,56	4,37	49,96	-158,92	14,32	45,76
38	7	1,5	2,42	53,82	4,43	54,73	-197,38	16,24	43,80

Kết quả bảng 4 có thể được biểu diễn bằng các phép tính sau:

Tần số 28 GHz:

$$PL_{28GHz}(\text{LOS})[\text{dB}](d) = 61,4 + 24\log_{10}(d) + X_{\sigma}(\sigma = 54,56\text{dB}) \quad (14)$$

$$PL_{28GHz}(\text{NLOS})[\text{dB}](d) = 61,4 + 43,7\log_{10}(d) + X_{\sigma}(\sigma = 49,96\text{dB}) \quad (15)$$

Tần số 38 GHz:

$$PL_{38GHz}(\text{LOS})[\text{dB}](d) = 64 + 24,2\log_{10}(d) + X_{\sigma}(\sigma = 53,82\text{dB}) \quad (16)$$

$$PL_{38GHz}(\text{NLOS})[\text{dB}](d) = 64 + 44,3\log_{10}(d) + X_{\sigma}(\sigma = 54,73\text{dB}) \quad (17)$$

Tương tự như tại khu đô thị Times City, số mũ suy hao đạt được tại trường THPT Nguyễn Huệ hợp lý ở cả hai tần số 28 GHz và 38 GHz, lần lượt là 2,40 và 2,42 cho mô hình CI(LOS), 4,37 và 4,43 trong mô hình CI(NLOS). Số mũ suy hao ở tần số 38 GHz lớn hơn ở tần số 28 GHz.

Độ lệch chuẩn trong mô hình CI do hiệu ứng bóng dâm nên có giá trị lớn. So với khu vực khu

đô thị Times City, số mũ suy hao và độ lệch chuẩn của mô hình CI tại khu vực trường THPT Nguyễn Huệ đều lớn hơn nhiều. Điều này là do trong khuôn viên trường THPT Nguyễn Huệ có nhiều cây cối nên sóng milimet sẽ bị phản xạ hoặc hấp thụ nhiều hơn. Ngoài ra, có thể do hạn chế của công cụ mô phỏng và việc lựa chọn các vị trí đặt máy thu ngẫu nhiên, có nhiều điểm ngoài phạm vi đo gây ra hiệu ứng bóng dâm lớn và làm cho kết quả mô hình FI(NLOS) thiếu chính xác.

Bảng 5, bảng 6 là kết quả tối ưu mô hình CI sử dụng thuật toán KNN, có thể được biểu diễn bằng các phép tính sau:

Tần số 28 GHz:

$$PL_{28GHz}(\text{LOS})[\text{dB}](d) = 61,4 + 24\log_{10}(d) + X_{\sigma}(\sigma = 2,62\text{dB}) \quad (\text{khi } k\text{=}7) \tag{18}$$

$$PL_{28GHz}(\text{NLOS})[\text{dB}](d) = 61,4 + 43,7\log_{10}(d) + X_{\sigma}(\sigma = 24,36\text{dB}) \ (\text{khi } k\text{=}3) \tag{19}$$

Tần số 38 GHz:

$$PL_{38GHz}(\text{LOS})[\text{dB}](d) = 64 + 24,2\log_{10}(d) + X_{\sigma}(\sigma = 2,03\text{dB}) \quad (\text{khi } k\text{=}11) \tag{20}$$

$$PL_{38GHz}(\text{NLOS})[\text{dB}](d) = 64 + 44,3\log_{10}(d) + X_{\sigma}(\sigma = 7,01\text{dB}) \ (\text{khi } k\text{=}13) \tag{21}$$

Bảng 5. *Kết quả dự đoán mô hình suy hao truyền sóng khu vực trường THPT Nguyễn Huệ ở tần số 28 GHz sử dụng thuật toán KNN.*

Tx (m)	Rx (m)	k	LOS (Close-in)		NLOS (Close-in)		NLOS (Floating-intercept)		
			$(\bar{n})$	σ [dB]	$(\bar{n})$	σ [dB]	α [dB]	β	σ [dB]
7	1,5	1	2,40	62,19	4,37	44,59	-135,13	13,22	44,59
7	1,5	3	2,40	88,31	4,37	24,36	6,58	6,79	24,36
7	1,5	5	2,40	11,84	4,37	57,13	227,40	-3,88	57,13
7	1,5	7	2,40	2,62	4,37	56,86	340,06	-9,44	45,26
7	1,5	9	2,40	17,01	4,37	54,44	374,01	-11,27	54,44
7	1,5	11	2,40	10,57	4,37	43,41	-1084,9	63,62	43,41
7	1,5	13	2,40	83,97	4,37	70,82	985,76	-43,27	70,82
7	1,5	15	2,40	50,95	4,37	41,15	3421,79	-173,9	41,15
7	1,5	17	2,40	23,33	4,37	63,06	370,50	-9,58	63,06
7	1,5	19	2,40	19,45	4,37	51,11	-522,34	36,25	51,11

Bảng 6. *Kết quả dự đoán mô hình suy hao truyền sóng khu vực trường THPT Nguyễn Huệ ở tần số 38 GHz sử dụng thuật toán KNN.*

Tx (m)	Rx (m)	k	LOS (Close-in)		NLOS (Close-in)		NLOS (Floating-intercept)		
			$(\bar{n})$	σ [dB]	$(\bar{n})$	σ [dB]	α [dB]	β	σ [dB]
7	1,5	1	2,42	67,87	4,43	51,74	-108,17	11,77	51,74
7	1,5	3	2,42	2,67	4,43	34,44	-382,97	26,93	34,44
7	1,5	5	2,42	7,51	4,43	28,21	-568,46	35,07	28,21
7	1,5	7	2,42	31,28	4,43	65,98	111,90	3,86	65,98
7	1,5	9	2,42	26,26	4,43	27,83	-162,27	16,10	27,83
7	1,5	11	2,42	2,03	4,43	23,27	278,70	-6,91	23,27
7	1,5	13	2,42	58,53	4,43	7,01	-2289,1	128,8	7,01
7	1,5	15	2,42	7,08	4,43	55,64	72,77	4,49	55,64
7	1,5	17	2,42	3,09	4,43	10,62	-1964,3	112	10,62
7	1,5	19	2,42	37,76	4,43	54,89	-908,24	57,47	54,89

Kết quả tối ưu bằng thuật toán K-Nearest Neighbor tại khu đô thị Times City và Trường THPT Nguyễn Huệ có số mũ suy hao giống với số mũ suy hao khi xử lý bằng thuật toán Hồi quy tuyến tính, nhưng độ lệch chuẩn được tối ưu bằng thuật toán K-Nearest Neighbor thấp hơn. Điều này cho thấy thuật toán K-Nearest Neighbor cho kết quả tối ưu cuối cùng đối với mô hình CI tốt hơn thuật toán Hồi quy tuyến tính. Tuy nhiên, kết quả mô hình FI(NLOS) thì khác biệt rất nhiều do thuật toán K-Nearest Neighbor thực hiện lựa chọn *k* điểm dữ liệu liền kề gần nhất để tính giá trị của điểm mới làm cho các tham số của mô hình FI(NLOS) thay đổi liên tục và tạo ra sự khác biệt lớn và không chính xác.

3.3. So sánh với kết quả của 3GPP và NYU Wireless

3GPP đưa ra rất nhiều phép tính suy hao truyền sóng cho từng trường hợp và môi trường khác nhau, để so sánh kết quả thu được, tác giả chọn được hai phép tính của 3GPP phù hợp với mô hình mô phỏng khu vực khu đô thị Times City và trường THPT Nguyễn Huệ đó là [8]:

Tần số 28 GHz:

$$PL_{28GHz}(\text{LOS})[\text{dB}](d) = 61{,}34 + 21\log_{10}(d)(\text{dB})(\sigma = 4\text{dB}) \quad (22)$$

$$PL_{28GHz}(\text{NLOS})[\text{dB}](d) = 61{,}34 + 31{,}9\log_{10}(d)(\text{dB})(\sigma = 8{,}2\text{dB}) \quad (23)$$

Tần số 38 GHz:

$$PL_{38GHz}(\text{LOS})[\text{dB}](d) = 64 + 21\log_{10}(d)(\text{dB})(\sigma = 4\text{dB}) \quad (24)$$

$$PL_{38GHz}(\text{NLOS})[\text{dB}](d) = 64 + 31{,}9\log_{10}(d)(\text{dB})(\sigma = 8{,}2\text{dB}) \quad (25)$$

Trong phép tính của 3GPP ở trên, số mũ suy hao trong môi trường đô thị lần lượt là 2,1 cho LOS và 3,19 cho NLOS. Kết quả của chúng tôi đạt được tại cả hai khu vực cho thấy khi tăng tần số máy phát làm cho số mũ suy hao cũng tăng theo và ở khu vực trường THPT Nguyễn Huệ do ảnh hưởng của cây cối và môi trường xung quanh nên số mũ suy hao cũng lớn hơn khu vực Times City. Tuy nhiên, các giá trị này chỉ dao động xung quanh hai giá trị số mũ suy hao phép tính của 3GPP chứ không cố định. Độ lệch chuẩn đạt được khi sử dụng thuật toán Hồi quy tuyến tính còn cao, nhưng khi sử dụng thuật toán KNN thì giá trị độ lệch chuẩn không sai lệch nhiều so với phép tính 3GPP ở trên.

Ngoài ra, các kết quả về số mũ suy hao và độ lệch chuẩn của mô hình CI sau khi tối ưu cũng tương đương với kết quả của NYU Wireless (bảng 7) trong dự án đo ở thành phố New York, điều này chứng minh được tính hợp lý của các kết quả này. Đối với mô hình FI(NLOS), khi sử dụng thuật toán Hồi quy tuyến tính ở khu vực khu đô thị Times City, kết quả đạt được khá tương đồng với kết quả của NYU Wireless, mặc dù vậy, các kết quả mô phỏng còn lại ở khu vực trường THPT Nguyễn Huệ lại có nhiều khác biệt có thể do hạn chế công cụ mô phỏng và thiếu kinh nghiệm trong việc chọn vị trí máy thu tạo ra nhiều điểm ngoại vi nên mô hình thiếu chính xác.

Bảng 7. *Mô hình suy hao truyền sóng của NYU Wireless ở tần số 28 GHz [3].*

f(GHz)	Tx (m)	Rx (m)	LOS (Close-in)		NLOS (Close-in)		NLOS (floating-intercept) (30 m < *d* < 200 m)		
			$(\bar{n})$	σ [dB]	$(\bar{n})$	σ [dB]	α [dB]	β	σ [dB]
28	7;17	1,5	2,1	3,6	3,4	9,7	79,2	2,6	9,6

4. KẾT LUẬN

Trong nghiên cứu này, tác giả đã ứng dụng hai thuật toán cơ bản của Học máy là Hồi quy tuyến tính và K-Nearest Neighbor để xây dựng mô hình suy hao truyền sóng ở tần số 28 GHz và 38 GHz. Thuật toán Hồi quy tuyến tính dựa trên việc giảm khoảng cách (sai số) của các điểm dữ liệu cho đến đường thẳng tuyến tính cần tìm bằng cách tối ưu hàm mất mát bằng thuật toán Gradient Descent, trong khi đó, thuật toán K-Nearest Neighbor thì lại lựa chọn *k* điểm dữ liệu

gần nhất để huấn luyện tập dữ liệu và tìm ra giá trị *k* tối ưu cho mô hình. Để có kết quả khách quan về mô hình suy hao truyền sóng khi áp dụng hai thuật toán này, tác giả đã mô phỏng môi trường truyền sóng tại khu đô thị Times City và trường THPT Nguyễn Huệ cho cả hai tần số 28 GHz và 38 GHz. Nhận thấy, tần số máy phát và địa hình khu vực mô phỏng đều ảnh hưởng đến số mũ suy hao của mô hình CI. Nhưng số mũ suy hao này vẫn hợp lý khi so sánh với phép tính của 3GPP và NYU Wireless. Thuật toán K-Nearest Neighbor cho kết quả tốt với độ lệch chuẩn của mô hình CI hơn thuật toán Hồi quy tuyến tính. Tuy nhiên, trong mô hình FI(NLOS) nếu xây dựng được mô hình có phạm vi mô phỏng tốt thì thuật toán Hồi quy tuyến tính cho kết quả tối ưu chính xác hơn. Do đó, việc kết hợp cả hai thuật toán này vào việc xây dựng mô hình suy hao truyền sóng dải sóng milimet sẽ giúp cải thiện kết quả tối ưu mô hình suy hao truyền sóng.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

[1]. T. S. Rappaport, R. W. Heath, Jr., R. C. Daniels, and J. N. Murdock, *"Millimeter Wave Wireless Communications,"* Pearson/Prentice Hall, 2015.

[2]. Z. Pi and F. Khan, *"An introduction to millimeter-wave mobile broadband systems,"* IEEE Commun. Mag., vol. 49, no. 6, Jun. 2011, pp. 101–107.

[3]. G. R. MacCartney Jr., M. K. Samimi, and T. S. Rappaport, *"Omnidirectional path loss models at 28 GHz and 73 GHz in New York City,"* Proc. IEEE Int. Symp. PIMRC, Sep. 2014.

[4]. Östlin, E.; Zepernick, H.J.; Suzuki, H., *"Macrocell path-loss prediction using artificial neural networks,"* IEEE Trans. Veh. Technol. 2010, 59, 2735–2747.

[5]. Isabona, J.; Srivastava, V.M., *"Hybrid neural network approach for predicting signal propagation loss in urban microcells,"* Proceedings of the 2016 IEEE Region 10 Humanitarian Technology Conference (R10-HTC), Agra, India, 21–23 December 2016, pp. 1-5.

[6]. Cheikh A. L. DIAKHATE, *"Propagation Channel Modeling at Centimeter–and–Millimeter–Wave Frequencies in 5G Urban Micro–cell Context"*, Paris, France, 28 March 2019, pp. 56.

[7]. Trevor Hastie, Robert Tibshirani, Jerome Friedman, *"The Elements of Statistical Learning, Data Mining, Inference and Prediction"*, Springer, 2009, pp. 14.

[8]. *"5G; Study on channel model for frequencies from 0.5 to 100 GHz"* 07-2018 3GPP TR 38.901 version 14.0.0 Release 15, pp. 24-27.

ABSTRACT

APPLYING MACHINE LEARNING ALGORITHMS FOR PATH LOSS PREDICTION OF MILLIMETER WAVES

In this paper, we develop and apply Linear Regression and K-Nearest Neighbor algorithm to predict the path loss models of millimeter waves. The experimental data is obtained by using Wireless Insite software, the experiments in both line-of-sight and non-line-of-sight scenarios use a transmitter and receivers placed randomly at locations. The proposed method is applied to impove and adjust path loss models at 28 GHz and 38 GHz in Times City urban area and Nguyen Hue high school, Hanoi, Vietnam. The combination of these two algorithms to predict the path loss models of millimeter waves achieved the suitable results when compared with 3GPP and NYU Wireless path loss models, therefore improving the optimal results of path loss models.

Keywords: K-Nearest Neighbor; Linear Regression; Gradient Descent; 5G; Millimeter waves; Path loss models.

Nhận bài ngày 04 tháng 9 năm 2020
Hoàn thiện ngày 02 tháng 12 năm 2020
Chấp nhận đăng ngày 14 tháng 12 năm 2020

Địa chỉ: [1]Học viện Kỹ thuật Mật mã – Ban Cơ yếu Chính phủ;
[2]Đại học Bách khoa Hà Nội.
[*]Email: yem.vuvan@hust.edu.vn.